

ALBERT CAMUS

CIZINEC

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

Potom Raymond něco řekl Massonovi, jenže já nerozuměl co. Ale současně jsem zahlédl na konci pláže, hodně daleko od nás, jak se k nám blíží dva Arabové v modrácích. Podíval jsem se na Raymonda a ten mi řekl: „To je on.“ A šli jsme dál. Masson by byl rád věděl, jak nás mohli vystopovat až sem. Napadlo mě, že nás přece určitě viděli jít na autobus s plážovou kabelou, ale neřikal jsem nic.

Arabové zvolna postupovali a už byli mnohem blíž. My jsme krok neměnili, ale Raymond řekl: „Jestli z toho bude rvačka, ty, Massone, si vem na mušku toho druhého. Já se o svého mládence postarám. Na Mersaulta zbyde, kdyby se připlet ještě někdo.“ Řekl jsem: „Ano,“ a Masson si strčil ruce do kapes. Připadalo mi, že rozpálený písek zčervenal. Stejným tempem jsme mířili k oběma Arabům. Vzdálenost se mezi námi pravidelně krátila. Několik kroků od nás se zastavili. Já s Massonem jsme zpomalili. Raymond vykročil rovnou ke svému mládenci. Skoro nebylo rozumět, co mu říká, ale Arab se tvářil, jako by ho chtěl nabrat hlavou. Vtom dal Raymond první ránu a hned volal Massona. Masson přikročil k tomu svému a plnou vahou mu dal dvě rány za sebou. Arab sebou plácl do vody a několik vteřin zůstal ležet nosem ke dnu, až mu kolem hlavy vyskakovaly na hladinu bublinky. Mezitím také Raymond útočil a tomu jeho mládenci crčela po obličejí krev. Raymond se ke mně otočil a řekl: „Teď uvidíš tu nakládačku.“ Já vykřikl: „Pozor, má nůž!“ Jenže to už měl Raymond paži rozšmiknutou a jizvu na tváři.

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Úryvek je zařazen přibližně do poloviny románu, kdy dochází z potyčce s Araby

Děj začíná smrtí Mersaultovy matky, která umírá ve starobinci. Mersault přijíždí do Alžíru a noc stráví u její rakve. Následující den se odehrává pohřeb, na kterém ze sebe Mersault nevydá ani trochu lítosti. Po pohřbu se Mersault vrací domů. Stále je v knize psáno o velikém panujícím horku. Po návratu domů se Mersault setkává s Marií, bývalou kamarádkou z práce. S Marií se sblíží a po společném plavání v zálivu a následného navštívení kina spolu začínají chodit. Jednoho dne, když Mersaulta požádá o laskavost jeho soused Raymond, který chce pomoci sepsat dopis své bývalé přítelkyni, se oba hoši spřátelí. O nějaký čas později přijede za Raymondem jeho bývalá přítelkyně, kterou zmlátí. Od té doby mají na Raymonda spadeno arabští přátelé této dívky, z nichž jeden je i její bratr. Následně Raymond pozve Mersaulta i s Marií na chatu svého přítele Massona. Cestou k autobusu zahlédnou dva Araby, kteří pravděpodobně jdou po Raymondovi. Araby poté znovu potkají při procházce. Strhne se rvačka, při ní je Raymond bodnut nožem jedním z Arabů. Vráť se na chatu a Mersault se jde znovu projít. S sebou bere i pistoli. Na skalisku, kam dojde, se Mersault setká s jedním z Arabů. Chvilí se na sebe dívají, ale poté, co Arab vytáhne nůž, Mersault vystřelí. Poté do jeho těla vpálí ještě čtyři kulky.

Za tento čin je Mersault zatčen. Následuje plno výslechů. Několik měsíců čeká Mersault ve vazbě na soudní proces. Marie stále věří, že Mersaulta pustí z vězení, ale veřejnost touží po jeho smrti. U soudu není příliš řešena vražda, nýbrž pachatel jako celek. Obžalovaný není schopen projeviti lítost. I jeho chování na pohřbu matky bylo vnímáno jako necitlivé. Je tedy vynesena trest smrti. Mersault se znovu ocitá v cele a stále věří v omilostnění. Také se setkává s farářem, který mu chce ulevit vírou. Mersault však není věřící a odmítá. Následně usíná a je se vším smířený.

- **téma a motiv**

téma: rvačka

motivy: pláž, plážová kabelka, písek, voda, krev

- **časoprostor**

prostor: Alžírsko, pláž

čas: není určen; první polovina 20. století

- **kompoziční výstavba**

Úryvek se skládá ze dvou odstavců. Děj je vyprávěn chronologicky.

- **literární forma, druh a žánr**

próza, epika, novela

- **vypravěč**

Ich-forma – vypravěčem je hlavní hrdina Mersault

- **postava**

Mersault - samostatný, nezávislý na okolní společnosti, uzavřený, miluje Marii

Raymond – majitel restaurace, primitivní

Masson – kamarádský, odvážný

Arabové – pomstychtiví, bezcitní

Marie – obyčejná žena, krásná, toužící po lásce, miluje Mersaulta

- **vyprávěcí způsoby**

nepřímá řeč: Potom Raymond něco řekl Massonovi, jenže já nerozuměl co.

přímá řeč: „To je on.“, „Jestli z toho bude rvačka...“

- **typy promluv**

dialog Mersaulta a Massona: „Jestli z toho bude rvačka, ty, Massone, si vem na mušku toho druhého. Já se o svého mládence postarám. Na Mersaulta zbyde, kdyby se připlét ještě někdo.“ Řekl jsem: „Ano,“ ...

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

modráky, rvačka, připlét, nakládačka   nespisovné slovo

plácl sebou   ustálené slovní spojení

bublínky   zdobnělina

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

My jsme krok neměnili   synekdocha

vem na mušku   metonymie

Já se o svého mládence postarám.   eufemismus

Arab se tvářil, jako by ho chtěl nabrat hlavou.   přirovnání

kolem hlavy vyskakovaly na hladinu bublínky   personifikace

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

20. století

Albert Camus (7. listopadu 1913 – 4. ledna 1960)

- francouzský spisovatel a publicista
- výrazně ovlivnil filozofické myšlení
- čelní představitel existencialismu
- narodil se v Alžíru, po otcově smrti vyrůstal v chudinské čtvrti
- vystudoval filozofii a klasické literatury
- 1934 se stal členem komunistické strany, ale po roce ji opustil (neshody)
- literatuře se začal věnovat od roku 1938 (novinář)
- 1940 vyhoštěn z Alžíru – odchod do Paříže (zapojení do protifašistického hnutí)
- během 2. světové války publikoval v časopise Combat
- roku 1950 se stal velkým kritikem francouzské koloniální politiky v Alžíru
- 1957 – Nobelova cena za literaturu
- zemřel při autonehodě (byla vytvořena teorie, že Camus byl zavražděn sovětskou tajnou službou KGB na příkaz ministra zahraničí Dmitrije Šepilova)

Mor – románová kronika, děj se odehrává ve městě zamořené morem (Oran)

Pád – román

Exil a království – povídková kniha

První člověk – nedokončeno, text nalezen na místě Camusovy autonehody

Caligula – hra o římském císaři

Nedorozumění – děj se odehrává v penzionu u řeky v Českých Budějovicích

Stav obležení – drama

- **literární / obecně kulturní kontext**

Existencialismus

- filosofický a umělecký směr, který vznikl po první světové válce v Německu
- znaky existencialismu - nejednotné názory
  - východiskem byl člověk jako jedinec izolovaný od společnosti
  - důraz na aktivitu vůči budoucnosti
  - důraz na mezní situace

Dělení existencialismu: 1) teistický – člověk je zde chápán jako autonomní osobnost, která se nachází v cizím světě

- menšinový, téměř se neprosadil

2) ateistický – v něm se objevuje objektivní a subjektivní svět a také termíny židovského existencialismu

- vyznávali ho hlavní představitelé (A. Camus)

Samuel Beckett

- irský dramatik a prozaik
- studoval na prestižních školách v Dublinu
- od roku 1938 žil ve Francii
- přední představitel absurdního divadla (hra Čekání na Godota)

Víc píchanců než kopanců – próza

Děvkoskop – poezie

Simone de Beauvoirová

– francouzská spisovatelka a filozofka přispěla k emancipačním snahám žen

- feministická teorie
- vystudovala matematiku a poté filosofii na prestižní pařížské univerzitě v Sorboně
- letech 1931-1943 působila jako pedagožka filozofie na lyceích v Marseille

Pozvaná – román

Krev těch druhých – román

Franz Kafka

- pražský, německy píšící spisovatel židovského původu
- velké neshody s otcem (despotický)
- ve svých dílech vyjadřuje beznaděj, smutek
- pocity pronásledování, nejasné postavy (pan X)

Zámek, Proces

Jean-Paul Sartre

- francouzský filozof a spisovatel
- spolupracoval s hnutím odporu
- od r. 1945 spisoval na volné noze
- 1964 – udělena Nobelova cena za literaturu (odmítl ji)

Bytí a nicota, Nevolnost, Zed'

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí

- **vysvětlení názvu díla:**

Cizinec – hlavní hrdina Mersault byl izolován od společnosti, uzavřený, proto cizinec.

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Uzavřenost, bezcitnost při smrti matky – stále aktuální.

- **pravděpodobný adresát:**

Všechny generace, ale spíše lidé, kteří své pocity vyjadřují jinak než ostatní a připadají si proto špatní.

- **určení smyslu díla:**

Autor má za cíl upozornit na osoby, které jsou uzavřené a straní se společnosti.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Novela byla napsána roku 1942 a patří mezi jeho nejznámější knihy.

- **tematicky podobné dílo:**

Karel Hynek Mácha – *Máj*: Hlavní hrdina se dostává do vězení kvůli zabití člověka.

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatisací:**

Italsko-francouzsko-alžírský film z roku 1967 odpovídá předloze a dobře vystihuje atmosféru knihy.